

Riktlinjer för utredning, dokumentation och insatser enligt socialtjänstlagen och LVU till barn och ungdomar

Antagna av socialnämnden 2016-06-21, § 61

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
Riktlinjernas syfte och innehåll	4
Målgrupp för riktlinjerna	4
Samverkan och delaktighet.....	4
LAGSTIFTNING	4
Socialtjänstlagen	5
Särskilda bestämmelser i SoL rörande barn och unga.....	5
Lag Med Särskilda Bestämmelser Om Vård Av Unga.....	6
Socialtjänstförordningen.....	6
Offentlighets- och sekretesslagen	6
Sekretesskydd för anmälare/uppgiftslämnare.....	7
Barnkonventionen och barnets rätt	7
Barnperspektivet och barnets perspektiv	8
Vistelsebegreppet.....	8
Kvalitet	8
Lex Sarah	9
Dokumentation allmänt	9
Delegation.....	10
Barns behov i centrum — BBIC.....	10
HANDLÄGGNING — AKTUALISERING AV ÄRENDE	11
Aktualisering.....	11
Anmälan.....	11
Återkoppling till anmälaren.....	11
Förhandsbedömning	11
Misstanke om brott mot barn.....	12
Beslut om att inleda/inte inleda utredning	13
Dokumentation av förhandsbedömning som inte leder till utredning	13
Information om anmälan som inte har lett till utredning.....	14
Klargörande samtal med barn.....	14
Ungdomar över 18 år	14
Ensamkommande barn och godmanskap.....	15
Yttranden	15

HANDLÄGGNING - UTREDNING.....	15
Utredning inleds	15
Dokumentation när utredning inleds	16
Underrättelse.....	16
Särskilda befogenheter	16
Beslut om förlängd utredningstid	17
Utredningsplan i enlighet med BBIC	17
Utredning BBIC.....	18
Familj och miljö är basen i triangeln	18
Barnets utveckling	18
Föräldrarnas förmåga.....	18
Referenssamtal och konsultationsdokument	19
Viktigt vid utredning	19
Utredningssamtal med barn	19
Vårdnadshavares medgivande till samtal med barn	20
Analys och bedömning	20
Beslutsunderlag och beslut	20
Uppföljande kontakt vid ingen insats	22
Dokumentation	22
LAG MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA	23
Förutsättningar för LVU	23
LVU 2 och 3 § §:	23
Samtycke	24
Offentligt biträde	24
Ansökan om LVU.....	24
Enligt 5 kap 1 § SoF ska ansökan särskilt beskriva:.....	25
En ansökan bör innehålla fem dokument:	25
Slutförande av utredning	25
Beslut	25
Placeringsbeslut	26
Omedelbart omhändertagande	26
Beslut om omedelbart omhändertagande	27
ANDRA BESLUT ENLIGT LVU	28
Mellantvång	28
Umgänge och röjande av vistelseort.....	28
Flyttningsförbud	29
Läkarundersökning	29
Polishandräckning	29

INSATSER.....	30
Öppna insatser	30
Kontaktperson och kontaktfamilj	30
Kvalificerad kontaktperson.....	31
Medling vid ungdomsbrott	31
Ungdomstjänst	31
Heldygnsvård.....	31
Jourhemsplacering	32
Hem för vård eller boende – ramavtal	32
Övervägande och omprövning.....	32
Placeringens upphörande	33
Vårdnadsöverflyttning	33
Privatplacering.....	33
Föräldrars ersättning för placerade barn	34
Planering av insatser	34
Öppna insatser – genomförandeplan	34
Placeringar - vårdplan och genomförandeplan	35
Uppföljning av vård och placeringar	36
ÖVRIGT.....	37
Beslut om vård, behandling eller insatser för barn när den ena vårdnads- havaren inte samtycker	37
Ej verkställda beslut.....	37
Kommunicering och underrättelse om beslut	37
Förvaltningslagen 17 §:	37
Förvaltningslagen 21 §	38
Överklaga beslut	38

Bilagor:

BBIC dokumentationsstöd - översikt

Metodstöd BBIC

Grundbok BBIC

BBIC-triangel

INLEDNING

Kommunen har det yttersta ansvaret för att barn och unga får det skydd och det stöd som de behöver.

Kommunens skyldighet rörande barn och unga regleras i:

- Socialtjänstlagen (SoL)
- Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Riktlinjernas syfte och innehåll

Riktlinjerna omfattar handläggning av barn- och ungdomsärenden. De utgör principer för vad som ska gälla för handläggning av inkomna ärenden och uppföljning av beslutade insatser för barn och unga.

Riktlinjerna ska ge handläggare stöd och vägledning i arbetet i syfte att uppnå rättssäkerhet och likabehandling när det gäller att utreda och bedöma barn och ungas behov av stöd och/eller skydd, planera och följa upp verkställda beslut.

Målgrupp för riktlinjerna

Målgruppen är barn och ungdomar i åldern 0-20 år som vistas i kommunen. Används ordet barn avses människor mellan 0-18 år.

Samverkan och delaktighet

Socialtjänsten har huvudansvaret för samverkan och bör ha rutiner för samverkan med skola, förskola, hälso- och sjukvården och polisen. Detta övergripande ansvar fråntar dock inte andra verksamheter att inom ramen för sina åtaganden svara för barnets personliga och sociala utveckling.

All verksamhet inom individ- och familjeomsorgen ska, så långt det är möjligt bedrivas så att den enskilde får möjlighet till största möjliga delaktighet, detta gäller även barn och unga och gäller så väl vid handläggning av myndighetsbeslut som vid insatser och service.

3 kap 5 § SoL;

”Socialtjänstens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar. När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.”

5 kap 1 a § SoL;

”Socialtjänsten ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Ifråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 15 kap. denna lag och av offentlighets- och sekretesslagen. Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.”

LAGSTIFTNING

Riktlinjerna utgår från följande lagstiftning:

- Socialtjänstlagen (2001:453) SoL
- Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) LVU
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) OFSL
- Socialtjänstförordningen (2001:937) SoF
- Förvaltningslagen (1986:223)FL
- Föräldrabalken (1949:381) FB

Förutom lagstiftning tillkommer FN:s konvention om barns rättigheter, barnkonventionen.

Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen är en målinriktad ramlag med en kombination av skyldighets- och rättighetsregler. Lagens övergripande syfte är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänstlagen, SoL utgör grunden för allt arbete inom socialtjänsten. Individ- och familjeomsorgens arbete ska präglas av socialtjänstlagens vägledande principer, *helhetssyn, frivillighet och självbestämmande, normalisering, kontinuitet, flexibilitet och närhet.*

- Helhetssynen förutsätter ett samarbete över sektorsgränserna.
- Frivillighet och självbestämmande ska vara vägledande vid handläggning av enskilda ärenden
- Stöd- och hjälpinsatser ska ”normaliseras” så att människor inte känner sig stämplade eller utpekade.
- Insatser så långt som möjligt genomförs av samma personal, kontinuitetsprincipen.
- Av närhetsprincipen följer att insatser i hemmet går före vård utanför hemmet och att vården ska anordnas så nära hemmet som möjligt.

Särskilda bestämmelser i SoL rörande barn och unga

I 5 kap 1 § SoL finns de särskilda bestämmelserna om barn och unga. Socialtjänsten ska:

- Verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden
- I nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom
- Med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn som har visat tecken till en ogynnsam utveckling

- Aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdomar av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel
- I nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet
- I sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts
- I sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp, 5 kap 11 § SoL.

Lag Med Särskilda Bestämmelser Om Vård Av Unga

Insatser för barn och unga ska i första hand ges enligt socialtjänstlagen. Kan frivilliga insatser inte genomföras eller bedöms de som otillräckliga finns möjlighet att i vissa fall använda tvång för att barnet ska få det skydd, vård eller behandling som bedöms som nödvändig. Som ett komplement till socialtjänstlagen finns därför lag med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Socialtjänstförordningen

I socialtjänstförordningen ges kompletterande föreskrifter till socialtjänstlagen, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen om vård av missbrukare i vissa fall.

Offentlighets- och sekretesslagen

Alla anställda inom socialtjänsten är skyldiga att följa bestämmelser om offentlighet och sekretess (OSL). Enligt 26 kap 1 § OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskildas personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller såväl gentemot enskild som mellan myndigheter. Inom den egna verksamheten kan tjänstemän samråda med kollegor då det behövs för att fullgöra de uppgifter som åligger tjänsten.

Sekretessen kan brytas:

- vid samtycke från den enskilde
- vid misstanke om allvarliga brott, t ex vid misstanke om brott mot barn

- om en menprövning leder fram till att handlingen eller uppgiften kan lämnas ut
- om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning *14 kap. 1 och 6 § § SoL*

Enligt *26 kap 9 § i OSL* kan uppgifter om en enskild eller någon närstående till honom/henne lämnas mellan myndigheter om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och han/hon:

- 1) inte fyllt 18 år,
- 2) fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel eller
- 3) vårdas med stöd av lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT) eller lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV).

Sekretesskydd för anmälare/uppgiftslämnare

För att kunna vara anonym får anmälaren inte uppge sitt namn. Den anmälare som uppger sitt namn är inte anonym och kan därmed inte uteslutas i dokumentation.

Undantag från detta regleras i *26 kap 5 § OSL*

”Sekretess gäller i verksamhet som anges i 1 och 4 §§ för uppgift i anmälan eller utsaga av en enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, i förhållande till den som anmälan eller utsagan avser, endast om det kan antas att fara uppkommer för att den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs. För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.”

Skyddet gäller bara uppgiftslämnare som är enskilda personer. Om uppgifterna kommer från en tjänsteman med anmälningsplikt gäller inte skyddet.

Barnkonventionen och barnets rätt

Barnkonventionen, FN:s konvention om barns rättigheter är ett etiskt grunddokument som uttrycker världssamfundets syn på barn och ungdomar i vår tid. Sverige har ratificerat barnkonventionen genom beslut i riksdag och därmed förpliktigt sig att vidta alla lämpliga åtgärder för att stärka barns ställning. Barnkonventionen bygger på fyra principer;

- Barnet ska skyddas mot alla former av diskriminering
- Barnets bästa ska beaktas i alla beslut
- Barn har rätt till liv och utveckling
- Barnet ska ha rätt att säga sin mening och få den respekterad

Principen om barnets bästa innebär att varje beslut som rör ett barn måste grunda sig på en bedömning om vad som är bäst för barnet och uttrycks i lagstiftningen på följande sätt;

1 kap 2 § SoL och 1 § LVU:

”När åtgärder rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.”

Barn ska behandlas som subjekt med egna rättigheter. Barns rätt att komma till tals är lagfäst och kraven på att inhämta barnets inställning har skärpts;

3 kap 5 § SoL och 1 § LVU:

”När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.”

Barnperspektivet och barnets perspektiv

Barnperspektivet innebär dels att försöka se olika beslutsalternativ ur barnets synvinkel och dels att försöka ta reda på hur barnet uppfattar och upplever sin situation och eventuella förändringar, barnets perspektiv. Detta innebär att följderna av ett beslut för ett enskilt barn noga ska analyseras.

Barnperspektivet och vuxenperspektivet går inte alltid hand i hand och kan ibland stå i motsatsförhållande till varandra. Barn kan inte ses isolerade från sina föräldrar och omvänt. Genom att de vuxna får bästa möjliga stöd av socialtjänsten tillgodoses också barnets intresse. Vid en intressekonflikt mellan barnet och de vuxna ska barnets intresse ha företräde.

Vistelsebegreppet

Enligt 2 a kap 1 § SoL är det vistelsekommunen som har huvudansvar;

”Den kommun där den enskilde vistas ansvarar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 1 §, om inte annat följer av 3-5 § §.”

Ansvar gällande även om en person vistas helt tillfälligt i kommunen. Undantag från vistelsekommunens ansvar regleras i 2 a kap 2-5 § § SoL. För barn med föräldrar som bor i olika kommuner är vistelsekommunen oftast den kommun där barnet är folkbokfört. Om barnet byter vistelsekommunen under utredningstiden krävs det att den nya kommunen samtycker till att ta över den pågående utredningen enligt 11 kap 4 § SoL.

Kvalitet

I 3 kap 3 § SoL beskrivs kvalitetskraven på socialtjänsten;

”Insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För utförandet av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.”

Detta krav gäller oavsett om det är kommunen själv eller någon annan som utför de biståndsbedömda insatserna. Stor betydelse för kvaliteten har den enskildes medinflytande och en lättillgänglig vård och service. Väsentligt är att socialtjänsten visar

lyhördhet och inlevelseförmåga i den enskildes förhållanden samt att denne har insyn och ett reellt inflytande över de insatser som ges.

Lex Sarah

Enligt lex Sarah är samtliga medarbetare som arbetar inom socialtjänsten och i verksamhet enligt LSS skyldiga att rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden. Se 14 kap 2 och 3 § § SoL. Enligt bestämmelserna om lex Sarah i SoL och LSS ska:

- personal genast rapportera missförhållanden till den som bedriver verksamheten
- den som bedriver verksamheten utreda och avhjälpa eller undanröja det rapporterade missförhållandet utan dröjsmål
- den som bedriver verksamheten om det visar sig att missförhållandet är allvarligt, snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Missförhållanden omfattar både aktiva handlingar och försummelser som innebär eller har inneburit ett hot mot eller medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet, fysiska eller psykiska hälsa. Det räcker att medarbetaren misstänker missförhållanden för att en rapport ska göras. Upprepade händelser som var för sig inte behöver vara missförhållanden kan tillsammans utgöra ett missförhållande. Även i uppsökande verksamheter eller under handläggning av ett ärende kan detta uppstå. Enskilda, anhöriga och allmänheten kan inte göra en lex Sarah-anmälan till Inspektionen för vård och omsorg.

Dokumentation allmänt

Inom socialtjänsten finns en skyldighet att dokumentera

11 kap 5 § SoL:

”Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling ska dokumenteras. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.”

Dokumentationen är en förutsättning för den enskildes rättssäkerhet. Allt som kommit fram i en utredning om den enskilde och som är av betydelse för ett ställningstagande i ett ärende ska dokumenteras. Dokumentationen är också en förutsättning för uppföljning av en insats och nödvändig för att kunna utläsa resultatet.

11 kap 6 § SoL:

”Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.”

Delegation

Med delegation menas överföring av beslutanderätt till organ eller person som är underställd nämnden. Ett beslut som är fattat på delegation betraktas som ett beslut av nämnden. Vissa beslut får inte delegeras till andra än förtroendevalda. Delegation beslutas av Socialnämnden med stöd av kommunallagen. Varje anställd ska ha en delegationsförteckning.

Barns behov i centrum — BBIC

Barns behov i centrum - BBIC är ett handläggnings- och dokumentationssystem för utredning och uppföljning av barn och ungdom. BBIC tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och socialtjänstlagen (2001:453), SoL.

Målet med BBIC är att tillhandahålla en nationellt enhetlig struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av den sociala barn- och ungdomsvården. BBIC ska användas i hela ärendeprocessen, från det att ärendet aktualiseras till dess att insatsen avslutas. Några av formulären ska alltid användas medan andra beror på ärendets karaktär och avgörs från fall till fall.

BBIC syftar till att:

- stärka barnets delaktighet och inflytande
- förbättra samarbetet med barnets familj och nätverk
- skapa struktur och systematik i arbetet så att handläggning och insatser
- lättare kan följas upp
- bidra till ökad kvalitet och rättssäkerhet.

Grunden i BBIC illustreras av BBIC triangeln som är uppbyggd kring barns fyra behovsområden, fyra föräldraförmågor och fyra faktorer i familj och miljö. Modellens utgångspunkt är barnets behov som sätts i relation till föräldrarnas förmåga och olika faktorer i familj och miljö. Barnets utveckling sker i samspel med och i påverkan av föräldrar och omgivning. Triangeln ger en struktur för att hämta in och analysera information till både utredningar och uppföljning av insatser.

HANDLÄGGNING — AKTUALISERING AV ÄRENDE

Handläggningsprocessen och en översikt av BBIC:s formulär och stöddokument finns i bilagor.

Aktualisering

Ett ärende blir aktuellt genom ansökan, anmälan eller på annat sätt. En aktualisering kan göras av vårdnadshavare, barnet självt, genom en anmälan eller genom Socialnämndens egna iakttagelser. En aktualisering kan göras muntligt, skriftligt och anonymt och kan ske via telefon, fax, brev, mail mm.

Om anmälaren är en person eller myndighet som har anmälningsskyldighet enligt *14 kap 1 § SoL* ska anmälan vara skriftlig. Om en person eller myndighet endast har lämnat muntlig information och underlåtit en skriftlig anmälan, bedöms uppgifterna ändå ha kommit till socialnämndens kännedom.

Med *Socialnämndens egna iakttagelser* menas att all personal inom socialtjänsten har en ovillkorlig informationsskyldighet om de genom egna iakttagelser uppmärksammar barn som far illa. Informationen ska överlämnas till den myndighetsenhet som arbetar med barn och unga.

En ansökan av vårdnadshavare eller barn ska alltid leda till en utredning enligt *11 kap 1 § SoL* och ska inledas helst samma dag.

Alla aktualiseringar ska registreras i socialtjänstens verksamhetssystem, Magna Cura, även de anmälningar som inkommer under pågående utredning eller insats.

Anmälan

Vid varje inkommen *anmälan* görs samma dag en skyddsbedömning. Handläggare ska i samråd med arbetsledare bedöma om det finns behov av akut skydd eller stöd, om socialtjänsten ska agera omedelbart.

När anmälningar inkommer från personer med anmälningsskyldighet tas anmälan oftast emot tillsammans med anmälare och familj vid ett personligt möte på socialkontoret. Det ger utrymme för både socialtjänst och familj att ställa uppföljningsfrågor direkt.

Återkoppling till anmälaren

Det är viktigt att socialtjänsten alltid återkopplar till anmälaren i form av en bekräftelse att anmälan inkommit. I en del ärenden kan socialtjänsten, med vårdnadshavares samtycke göra en återkoppling även när utredning eller insats avslutas eller när anmälan inte lett till utredning.

Förhandsbedömning

Om anmälan har en hög allvarlighetsgrad inleds utredning omedelbart. Vid andra anmälningar görs en bedömning (förhandsbedömning) om påstådda sakförhållanden kan

leda till någon åtgärd av nämnden. En utredning bör inte göras om det redan från början står klart att socialtjänsten inte kommer att vidta några åtgärder.

En förhandsbedömning är inte en mindre utredning utan en bedömning om utredning ska inledas eller inte. En förhandsbedömning ska ske skyndsamt och målet är att senast inom 14 arbetsdagar fatta beslut om att inleda utredning eller inte.

Det görs inte någon förhandsbedömning när andra myndigheter, till vilka socialtjänsten är skyldig att yttra sig, begär in ett yttrande från socialtjänsten, ex åklagarmyndigheten.

Som underlag för förhandsbedömning får socialtjänsten hämta in det som tidigare är känt om barnet eller familjen inom den egna socialtjänsten. Där ingår tidigare anmälningar som inte lett till utredning. Socialtjänsten får ta kontakt och ha samtal med den eller de personer som anmälan gäller innan beslut fattas om utredning ska inledas eller inte. För att uppgifter från någon utomstående ska kunna inhämtas måste en utredning inledas.

Om anmälan behöver förtydligas kan ny kontakt tas med anmälaren, detta kan också ske tillsammans med de/den anmälde, ett så kallat klagörande samtal. Klagörande samtal förutsätter som regel att anmälaren har anmälningsplikt enligt 14 kap 1 § SoL. Om barnet ska vara med på ett sådant samtal får avgöras från fall till fall, beroende på ålder och mognad. Barn över 15 år kan också erbjudas samtal utan vårdnadshavare vilket i vissa fall kan vara att föredra. Förhandsbedömningen sker genom ett möte på socialkontoret, ibland tillsammans med anmälare. Rörande äldre barn sker förhandsbedömningen vanligtvis med barn och vårdnadshavare tillsammans, rörande yngre barn vanligtvis med endast vårdnadshavare. En förhandsbedömning baseras på en bedömning av barnets situation, om han eller hon kan vara i behov av skydd eller stöd utifrån risk- och skyddsfaktorer.

Vid mindre allvarliga anmälningar görs bedömningen ibland genom telefonsamtal med vårdnadshavare, se även: *Information om anmälan som inte har lett till utredning*.

Om anmälan inkommer i ett ärende där insats från socialtjänsten pågår ska en bedömning göras om de nya uppgifterna innebär att en ny utredning ska inledas eller inte. Ett dokumenterat ställningstagande ska göra i akten.

Misstanke om brott mot barn

I anmälningar där det finns misstanke om brott mot barn, misshandel eller sexuella övergrepp, ska följande ställningstagande göras i utredningens inledningskede:

- Kalla till samrådsmöte i Barnhuset
- Ska en polisanmälan, enligt 12 kap 10 § SoL göras om misstanke om brott mot barnet. Beslutet ska dokumenteras, även om beslut fattas att inte polisanmäla, ska skäl för detta dokumenteras. Barnets skydd, behov och rätt ska styra bedömningen. Se delegation.

- Ska föräldrar/vårdnadshavare informeras om polisanmälan och inledd utredning eller ska det avvaktas.
- Behöver barnet omedelbart skydd, d v s flyttas från sin miljö
- Ska barnet läkarundersökas för att fastställa eventuella fysiska skador. Samtycke från vårdnadshavare krävs om inte beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU föreligger. Behov av läkarundersökning är dock inte tillräckligt som enda skäl att tillämpa LVU.

I barnets journal ska datum när polisanmälan gjordes och motiveringen till den dokumenteras.

Beslut om att inleda/inte inleda utredning

När förhandsbedömning görs sker ett ställningstagande om att inleda eller inte inleda utredning. Att inleda utredning beslutas av handläggare, men att inte inleda utredning ska alltid beslutas av en arbetsledare Se *delegationsordningen*.

I förhandsbedömning där personlig kontakt tas med den enskilde och det leder till ett ställningstagande att inte inleda utredning ska vårdnadshavare och barn över 15 år informeras om ställningstagandet.

En utredning kan inledas med eller oavsett samtycke. Ett riktmärke är att ansökningar från vårdnadshavare och barn oftast leder till en utredning med samtycke och en anmälan oftast leder till en utredning oavsett samtycke.

Beslut att inleda utredning oavsett samtycke är en tvingande åtgärd, eftersom socialtjänsten har en skyldighet att utreda misstänkta missförhållanden. Beslut att inleda utredning går inte att överklaga.

Dokumentation av förhandsbedömning som inte leder till utredning

Om förhandsbedömningen leder till ett ställningstagande att inte inleda en utredning enligt 11 kap 1 § SoL ska detta dokumenteras. Av dokumentationen ska det framgå:

- att en utredning inte inleds
- datum, år, månad, dag för ställningstagandet
- en motivering till ställningstagandet
- namn och befattning på den som har gjort ställningstagandet.

Ställningstagandet att inte inleda en utredning ska dokumenteras i avsedd blankett i BBIC. Om barnet har en personakt läggs handlingen om ställningstagandet i personakten. Om barnet inte har någon personakt sätts den in i en pärm för handlingar som inte lett till något ärende hos nämnden. Alla handlingar i denna pärm ska sättas in i kronologisk ordning och diarieföras. Se vidare Socialstyrelsens handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*.

Information om anmälan som inte har lett till utredning

Det finns inga bestämmelser om att barn eller vårdnadshavare ska underrättas om att det inkommit en anmälan när den inte leder till att socialtjänsten inleder en utredning. För att vårdnadshavare ska kunna ta sitt ansvar enligt *föräldrabalken, 6 kap 2 § andra stycket* följer dock att de måste informeras om förhållanden som rör deras barn. Det är därför lämpligt att socialtjänsten, så snart som möjligt, informerar vårdnadshavare om att en anmälan inkommit som inte lett till en utredning och att vårdnadshavare kan ta kontakt med socialtjänsten om han eller hon önskar. En bedömning måste dock göras i varje enskilt fall. Det kan finnas undantagsfall där det bedöms att det inte är till barnets eller den unges bästa att vårdnadshavare informeras om den inkomna anmälan och att någon utredning inte inletts.

Klargörande samtal med barn

När ett barn under 18 år uppger sig vara utsatt för kontroll, hot eller våld i hemmet och av rädsla för föräldrarna inte vill att en utredning ska göras. Under förhandsbedömning kan socialtjänsten träffa barnet några gånger i klagörande samtal utan att informera vårdnadshavare. Samtalen kan syfta till att klarlägga barnets situation, behov och önskningsar, samt informera och ge hopp om en förändring. I informationen till barnet ingår att tala om hur en utredning går till, vilka insatser socialtjänsten kan erbjuda och vilket skydd som vid behov kan ges.

Om socialtjänsten kommer fram till att en utredning måste inledas eller att en polis-anmälan kommer att göras, är det viktigt att barnet får tydlig information om hur och när vårdnadshavare kommer att informeras och tillvägagångssättet i övrigt. Barnets skyddsbehov måste hela tiden beaktas. Hotsituationen i familjen och släkten/nätverket måste klarläggas innan kontakt tas med vårdnadshavare. Rättsligt stöd finns för att avvakta något med att underrätta vårdnadshavare att anmälan inkommit.

Om barnet riskerar att hamna i en situation som kan innebära att hans eller hennes hälsa eller utveckling utsätts för en påtaglig risk att skadas om vårdnadshavare underrättas om att en utredning inleds, finns möjligheten att omedelbart omhänderta barnet med stöd av LVU. Det kan vara en placering i form av skyddat boende i såväl ett familjehem som ett hem för vård eller boende.

Ungdomar över 18 år

Om aktualiseringen, anmälan eller ansökan, avser en ungdom över 18 år och det inte kan uteslutas att den unge är i behov av vård oberoende av eget samtycke får utredning genomföras med stöd av *11 kap 1 § SoL*. Befogenheter att tillämpa *11 kap 2 § SoL* eller uppgiftsskyldigheten enligt *14 kap 1 § SoL* föreligger inte men tidsgränsen på fyra månader bör gälla.

Vård med stöd av *3 § LVU* kan beslutas beträffande ungdomar som ännu inte fyllt 20 år. Vård som beslutas med stöd av lagen ska upphöra senast då den unge fyllt 21 år.

Ensamkommande barn och godmanskap

Barn som vid ankomsten till Sverige är skilda från sina föräldrar eller någon annan vuxen person som anses ha trätt i föräldrarnas ställe kallas ensamkommande barn. De ensamkommande barnen omfattas av samma lagstiftning och regler som gäller för alla barn som vistas i landet. När ensamkommande barn anländer till kommunen ska utredning göras med stöd av *11 kap 1 § SoL*.

Överförmyndaren förordnar, för ensamkommande barn en god man som i vårdnadshavares och förmyndares ställe ansvarar för barnets personliga förhållanden och sköter dess angelägenheter. Den gode mannen ska verka för barnets bästa. Ansökan om god man får göras av Migrationsverket eller av Socialnämnden i den kommun barnet vitsas enligt lag om god man för ensamkommande barn. Beviljas barnet uppehållstillstånd ska anmälan om behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken göras till tingsrätten. Utses en särskilt förordnad vårdnadshavare upphör godmanskapet.

Yttranden

När andra myndigheter begär Socialnämndens yttrande har nämnden en skyldighet att yttra sig. En utredning ska alltid inledas oavsett vad den enskilde har för inställning. En begäran om yttrande, från exempelvis åklagare eller från förvaltningsrätt i en LVU-process handläggs på samma sätt som andra utredningar inom socialtjänsten och ska dokumenteras och kommuniceras som andra utredningar.

HANDLÄGGNING - UTREDNING

Utredning inleds

Utredningen ska ha en tydlig inriktning på barnets situation, barnets behov och hur dessa tillgodoses. Socialtjänsten ska skaffa sig en bild av förälders förmåga att tillgoda behoven och kartlägga de resurser och brister/svagheter som finns i familj, nätverk och miljö. Av utredningen ska framgå vilka eventuella insatser från socialtjänsten som barnet är i behov av.

Socialtjänsten avgör ensidigt hur utredningen ska genomföras och därmed vilka kontakter som behöver tas. Utredningen ska inte göras mer omfattande än nödvändigt och den ska vara slutförd, inberäknat sammanställning och delgivning inom fyra månader.

Socialtjänstlagen 11 kap § § 1 och 2;

”1 § Social ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande ska tillvaratas på ett betryggande sätt.

2 § Vid en utredning av om Socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får nämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Den ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Utredningen ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. Finns det särskilda skäl får Socialtjänsten besluta att förlänga utredningen för viss tid.

Den som berörs av en sådan utredning ska underrättas om att en utredning inleds.”

Dokumentation när utredning inleds

När förhandsbedömningen leder till beslut att inleda utredning enligt 11 kap 1 § SoL ska det dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå:

- att en utredning inleds
- datum, år månad och dag för beslutet, och
- namn och befattning på den som fattat beslutet.

Underrättelse

Den som berörs av utredning till skydd eller stöd för ett barn ska underrättas om att en utredning inleds och vad som är anledningen. Om barnet har två vårdnadshavare ska båda underrättas oavsett om de bor tillsammans eller inte. En biologisk förälder som inte är vårdnadshavare bör alltid kontaktas såvida det inte är uppenbart olämpligt eller obehövligt. Barn som fyllt 15 år har rätt att själva föra sin talan och ska därför personligen underrättas om att en utredning har inletts.

De som berörs av utredningen ska informeras om vem som ansvarar för utredningen och hur beslut fattas. Muntlig information bör kompletteras med skriftlig information om vad en utredning innebär, lagregler och rättigheter. När, hur och av vem underrättelsen är gjord ska dokumenteras.

En underrättelse om att utredning har inletts ska göras utan dröjsmål. I vissa situationer kan socialtjänsten vänta ett kortare tag med att informera en vårdnadshavare. Dessa situationer är exempelvis när en vårdnadshavare är svårt sjuk, när vårdnadshavaren eller någon annan närstående är misstänkt för övergrepp mot barnet och att polisutredningen försvåras. Se även: *Misstanke om brott mot barn och Klargörande samtal med barn.*

Särskilda befogenheter

När en utredning görs med stöd av 11 kap 1 § SoL och rör ett barns behov av skydd och stöd ger lagen socialtjänsten vissa befogenheter enligt 11 kap 2 § SoL. Social-

tjänsten får konsultera sakkunniga och ta de utomstående kontakter som behövs för utredningen.

Del av 14 kap 1§ SoL:

”Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna Socialtjänsten alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.”

Beslut om förlängd utredningstid

Om utredningen inte kan avslutas inom fyra månader kan beslut om förlängd utredningstid fattas av Myndighetsutskottet, *11 kap 2 § SoL*. I beslutet ska anges skäl för beslut och hur länge utredningen förlängs. Skäl till förlängningsbeslut kan exempelvis vara att polisutredning vid misstanke om brott mot barn pågår eller avgörande utlåtande från sakkunnig eller utredningsinstitution avvaktas. Andra skäl kan vara att nya anmälningar inkommit eller att familjen håller sig undan.

Det är bara förhållanden som socialtjänsten inte själv rör över som kan vara skäl för förlängning. Beslut om förlängd utredningstid ska alltid delges vårdnadshavare, och barnet om han eller hon fyllt 15 år.

Utredningsplan i enlighet med BBIC

Utredningsplan ska göras när utredning är inledd. Planen ska beskriva hur utredningen är tänkt att genomföras och syftar till att göra familjen delaktig och ge utredningsarbetet en struktur. Den ska upprättas tillsammans med barn och vårdnadshavare och de bör få lämna synpunkter på vilka personer som ska kontaktas under utredningen. Utredningen ska enligt planen vara möjlig att genomföra inom lagstadgad tidsgräns. Om det inte är möjligt att göra en plan ska orsaken motiveras och dokumenteras. Planen ska vid behov kompletteras och revideras under utredningens gång. I utredningsplanen ska bl.a. dokumenteras:

- vad som ska utredas/klargöras i utredningen
- vilken information som ska inhämtas,
- hur och var den ska hämtas in
- vilka som ska medverka i utredningen och i vilka grupperingar de ska träffas
- samtal med barnet/observation av barnet, hur och med vem ska det genomföras,
- vilka sakkunniga/referenspersoner som kommer att användas
- om någon särskild metod kommer att användas och
- en tidsplan för arbetet.

Utredning BBIC

Alla utredningar ska göras utifrån BBIC, Barns behov i Centrum. Utredningarna ska utgå från Grundbok i BBIC och BBIC-triangeln. Handläggare avgränsar utredningens omfattning utifrån frågeställningen som framkommit i utredningsplanen.

Familj och miljö är basen i triangeln

Barnets familjesituation har betydelse för barnets utveckling och risken att utveckla psykosocial problematik. Familjens sammansättning kan påverka föräldrarnas förmåga liksom barnets modellinlärning, det vill säga barnets förebilder och familjemönster. Barnet kan också påverkas av om föräldrarna eller syskonen har hälso- eller beteendeproblem. Områdena är:

- Nuvarande familjesituation
- Familjebakgrund
- Boende, arbete och ekonomi
- Socialt nätverk och integrering

Handläggare går igenom familjens sammansättning över tid, ekonomi, sysselsättning, bostad och nätverk. I utredningen undersöks också om det finns faktorer i familj och miljön som kan kompensera eventuella brister hos föräldrar.

Barnets utveckling

Barnets utveckling består av fyra områden identifierade som viktiga för att barn ska kunna utvecklas till fungerande och självständiga vuxna. Områdena är:

- Hälsa
- Utbildning
- Känslor och beteende
- Sociala relationer

Föräldrarnas förmåga

En utredning omfattar båda vårdnadshavarna även om de inte bor ihop. En biologisk förälder som inte är vårdnadshavare ska alltid kontaktas såvida det inte är uppenbart behövt eller olämpligt. Även en styvförälder som bor med barnet ska ingå.

Föräldrars förmåga att tillgodose sina barns behov och stödja deras utveckling är avgörande för barns hälsa och utveckling. Att bedöma föräldrarnas omsorgsförmåga är därför en central del av utredningen. Det är både resurser och brister/tillkortakommanden som ska belysas. Områdena är:

- Grundläggande omsorg
- Stimulans och vägledning
- Känslomässig tillgänglighet
- Säkerhet

Referenssamtal och konsultationsdokument

När socialtjänsten tar referenser av sakkunnig/referensperson till en barnavårdsutredning ska detta dokumenteras och innehållet ska godkännas av referenten. För skola, förskola och barnhälsovården finns färdiga BBIC-dokument som alltid ska användas när information inhämtas. Innan dokumenten skickas till förskola, skola eller hälsovården ska alltid personlig kontakt med berörd anställd tas.

Viktigt vid utredning

Förutom rubrikerna i BBIC ska följande särskilt uppmärksammas vid utredning;

- Tidigare insatser och utredningar
- Barnperspektiv och barnets perspektiv
- Närstående, vilka kontakter som tagits och deras uppfattning
- Samverkan, kartlägg de professionella som barnet och familjen har kontakt med och samverka med dessa med barnets och vårdnadshavares samtycke.
- Delaktighet, socialtjänstens insatser ska alltid utgå från den enskildes behov och utformas och genomföras i samråd.
- Våld eller övergrepp, om barnet eller någon närstående blivit utsatt eller utsätter andra

Utredningssamtal med barn

Ett barn är alltid, oavsett ålder part i ett barnavårdsärende. Barnet kan dock inte föra sin egen talan förrän hon eller han fyllt 15 år.

Bestämmelsen om barns rätt att komma till tals finns i 3 kap 5 § SoL:

”När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.”

Handläggare ska, om det är möjligt träffa barnet, både enskilt och tillsammans med förälder för att bilda sig en uppfattning om barnets situation. Det är viktigt att barnet får veta syftet med samtalen, om det exempelvis är en information, ett utredande samtal eller en uppföljning av insats. För mindre barn kan samtal ibland ersättas med observation i hemmiljön. Barnet får inte pressas på uppgifter eller försättas i svåra valsituationer. Vid utredningssamtal behöver barnet oftast få en återkoppling vid ett senare tillfälle då handläggaren kan redogöra för hur informationen tagits tillvara.

Vissa gånger kan det vara omöjligt att få till stånd samtal med barnet. Handläggaren ska då försöka att åtminstone ge barnet information om socialtjänstens funktion och uppdrag och hur handläggaren uppfattar barnets situation och behov.

Vårdnadshavares medgivande till samtal med barn

Samtal med barn utan vårdnadshavares samtycke kan innebära att barnet hamnar i en lojalitetskonflikt. Det är därför viktigt att handläggaren så långt som det är möjligt försöker få dennes/deras samtycke. Det finns inget hinder för socialtjänsten att tala med barn som uppnått sådan ålder och mognad att de själva kan avgöra om de vill prata med handläggaren.

Det finns inga generella regler för vid vilken ålder som barn kan anses ha en sådan mognad. Rent allmänt gäller att lite äldre barn kan bestämma själva medan det är vårdnadshavaren som bestämmer när det gäller små barn.

Det finns inget som hindrar att ett barn, oavsett ålder på eget initiativ tar kontakt med socialtjänsten och framför sina åsikter.

Analys och bedömning

Utredningen ska innehålla en analys och bedömning och grundas på det material som tagits fram under utredningen. Hur omfattande analysen och bedömningen ska vara beror på utredningens omfattning och ärendets karaktär.

Det insamlade utredningsmaterialet utgör underlag för:

- en analys av barnets eller ungdomens behov och föräldrarnas förmåga att tillgodose dessa behov inom familjen
- en bedömning av om barnet eller ungdomen behöver skydd och stöd och om insatser krävs av socialtjänsten för att tillgodose dessa behov
- förslag på konkreta och genomförbara insatser, vem som utför dem, tidsplan och hur de ska följas upp

Utredningens frågeställningar, så som de formulerats i utredningsplanen, ska besvaras med hjälp av analysen för att klargöra barnets eller ungdomens behov. Utlåtanden från sakkunniga och referenspersoner är en del av materialet i utredningen och ska i analysen och bedömningen vägas samman med övrig information.

Beslutsunderlag och beslut

Den skrivna utredningen, beslutsunderlaget, behöver inte innehålla all information som hämtats in under utredningen utan bara de uppgifter som är nödvändiga för att fatta ett välgrundat beslut. Ett beslutsunderlag ska vara en handling som är åtskild från journalen och det bör framgå:

- Vem ärendet avser, datum när ansökan/anmälan inkom och anledning till utredning, samt beslutsfattare
- Datum då beslut fattades om att inleda utredning samt datum när utredningen färdigställdes
- Anledning till utredning

- Hur utredningen gjordes, hur den enskilde informerats om utredning och lagrum, SoL eller LVU. Vilka kontakter som tagits med referenspersoner och sakkunniga samt samtycken till detta.
- Tidigare utredningar och insatser
- Barnets behov, vårdnadshavarens förmåga att tillgodose dessa och faktorer i familj och miljö
- Utredarens analys, bedömning och förslag till beslut med lagrum
- Eventuella övervägda alternativ till insats dokumenteras
- Barnets och vårdnadshavarens inställning till utredning och förslag till beslut och insats
 - När och hur utredningen kommunicerats enligt 17 § FL
 - Hur den enskilde kommit till tals och dennes inställning till socialtjänstens förslag till beslut
 - Hur den enskilde informerats om möjlighet till överklagan

Alla utredningar enligt SoL och LVU ska alltid utmynna i ett ställningstagande som ska leda fram till ett beslut. Förutsättningar för att ett barn eller en familj ska beviljas bistånd enligt 4 kap 1 § SoL är att utredningen visat att ett eller flera behovsområden hos barnet inte kan tillgodoses av vårdnadshavare, familjenätverk eller annan huvudman.

Är utredningen inledd genom en ansökan kan beslutet innebära att ansökan avslås, beviljas eller beviljas delvis/avslås delvis. Av beslutet ska framgå vad den enskilde ansökt om, vilka insatser som beviljats/avslagits och för hur lång tid beslutet gäller.

Är utredningen inledd genom en anmälan kan beslutet grundas på en bedömning att barnet eller familjen inte har behov av skydd och stöd från socialtjänsten och därmed innebära att ärendet avslutas utan insats. Det kan även grundas på en bedömning att barnet och/eller familjen har behov av stöd och att vårdnadshavare samtycker till föreslagna insatser.

Av beslutet ska framgå vilka insatser som beviljats och för hur lång tid beslutet gäller. Beslut kan också fattas om att lämna yttrande till annan myndighet.

När vårdnadshavare eller barnet/ungdomen inte samtycker till/avböjer föreslagna stöd- och hjälpinsatser får socialtjänsten göra ett ställningstagande huruvida tillräckliga skäl för LVU föreligger. Om det inte finns tillräckliga skäl avslutas utredningen utan insatser.

Vid alla beslut ska ges information om rätten att överklaga. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd bör ett beslutsunderlag dokumenteras i en särskild handling åtskild från själva utredningen. Utredningen och beslutet ska alltid delges vårdnadshavare och barnet, om han eller hon fyllt 15 år.

Uppföljande kontakt vid ingen insats

Socialtjänsten kan i samband med att utredning avslutas utan insats komma överens med barnet eller vårdnadshavare om en uppföljande kontakt. En sådan överenskommelse ska dokumenteras. Om socialtjänsten vid uppföljningen finner ny oro ska ny utredning inledas och dokumenteras.

Dokumentation

Det är viktigt att journalen visar de åtgärder som gjorts för att samla in uppgifter till utredningen och att journalanteckningar förs fortlöpande. Anteckningarna ska vara kortfattade och ge en bild av hur utredningen framskrider. Vad som kommit fram vid olika kontakter kan antingen dokumenteras i journalen eller på annat sätt i personakten. Av alla handlingar som upprättas av socialtjänsten och som rör enskilda ska det framgå varifrån uppgifterna kommer, vad som är fakta och bedömning och vem som upprättat handlingen. Vid omdömen från andra som dokumenteras är det viktigt att det framkommer vem som har åsikten.

LAG MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA

LVU ska trygga samhällets möjligheter att kunna ge barn och unga den vård och behandling som de behöver. LVU är en skyddslag som kompletterar SoL i situationer när frivilliga insatser som kan ges med stöd av SoL är otillräckliga. Lagen ska med andra ord tillämpas först när det visar sig att det inte går att få samtycke till den vård som anses nödvändig för barnet. Det finns även andra situationer, exempelvis när socialtjänsten kan ha anledning att anta att föräldrarnas samtycke inte är allvarligt menat eller när den unge själv inte tros medverka till den vård som föreslagits.

Socialnämnden har inte bara en befogenhet att ingripa till barnets skydd utan även en skyldighet då förutsättningarna för LVU är uppfyllda.

Förutsättningar för LVU

LVU kan tillämpas i två huvudfall, dels när brister i omsorgen, barnmisshandel eller något annat förhållande i hemmet medför en påtaglig risk för barnets hälsa eller utveckling, *miljöfallen*.

Dels när den unge utsätter sig själv för en påtaglig risk genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende, *beteendefallen*.

LVU 2 och 3 § §:

”2 § Vård ska beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

3 § Vård ska också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Vård ska också beslutas om den som dömts till sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård för att inte löpa sådan risk som avses i första stycket.”

För att LVU ska vara tillämplig måste tre förutsättningar vara uppfyllda:

- Ett missförhållande ska finnas med anknytning till hemmiljö eller till barnet/den unges beteende
- Missförhållandet ska medföra att det finns en påtaglig risk för att barnets/den unges hälsa eller utveckling skadas
- Behövlig vård kan inte ges på frivillig väg

Vård enligt 3 § LVU kan beslutas fram till dess den unge fyllt 20 år och upphör senast då den unge fyller 21 år. Vård enligt 2 § LVU upphör senast när barnet fyller 18 år.

Samtycke

Av 1 § andra stycket LVU framgår vem som ska lämna samtycke:

”Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.”

Om barnet har två vårdnadshavare ska båda samtycka till en placering utanför hemmet. Detta gäller även om barnet bara bor hos en av vårdnadshavarna. Undantag finns om den ena föräldern exempelvis inte går att få tag på, är sjuk eller medvetslös. Om en av vårdnadshavarna inte ger sitt tillstånd till vården måste nämnden ansöka om vård enligt LVU. När ett barn har särskild förordnad vårdnadshavare är det denne som ska ta ställning till barnets vård.

De som fyllt 18 år har ingen vårdnadshavare och samtycke ges då av den unge själv. Barn över 15 år har rätt att själv föra sin talan. Om ett barn under 15 år motsätter sig frivillig vård och vårdnadshavarna samtycker till vården kan LVU vara tillämplig om det finns anledning att anta att vården inte går att genomföra utan LVU. I dessa fall medger vårdnadshavaren till vård med stöd av LVU.

Ett samtycke kan återkallas när som helst, frivillig vård upphör då och barnet/den unge har rätt att återvända hem.

Offentligt biträde

När det står klart att socialtjänsten ska ansöka om vård enligt LVU ska anmälan om behov av offentligt biträde göras hos förvaltningsrätten. Socialnämnden kan lämna förslag på vem de önskar som ombud för barnet.

Ansökan om LVU

Enligt 4 § LVU ska en ansökan om LVU innehålla:

- en redogörelse av barnets eller den unges förhållanden
- de omständigheter som utgör grund för att barnet eller den unge behöver beredas vård
- tidigare vidtagna åtgärder
- den vård som Socialnämnden avser att anordna
- hur relevant information lämnats till den unge
- vilket slags relevant information som lämnats
- barnets eller den unges inställning

Enligt 5 kap 1 § SoF ska ansökan särskilt beskriva:

- barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående
- Socialnämnden bedömning av barnets eller den unges behov av vård och vårdnadshavarens förmåga att tillgodose detta behov
- barnets eller den unges och vårdnadshavarens syn på behovet av vård och förhållandena i övrigt

En ansökan bör innehålla fem dokument:

- Ansökan om vård där grunderna för vård anges
- Protokollsutdrag från nämnden om beslutet
- Social utredning
- Läkarintyg
- Vårdplan

Dokumentationen ska användas i en domstolsprocess och det är viktigt att ansökan är tydlig och stringent. I utredningen ska fakta lyftas fram som styrker att barnet/den unge löper en påtaglig risk att ta skada, att indikationerna i §§ 2 och/eller 3 LVU är uppfyllda, och att vården inte kan ges med samtycke alternativt att lämnat samtycke inte garanterar vården. Hela beslutsunderlaget ska delges vårdnadshavare och den unge om han fyllt 15 år. Även barn under 15 år ska höras om det kan antas att barnet inte tar skada av det. De ska informeras om sin rätt att lämna synpunkter och närvara vid Socialnämnden sammanträde. Eventuella synpunkter ska nedtecknas och bifogas.

Slutförande av utredning

När Socialnämnden beslutat om att ansöka om vård enligt LVU ska utredningen enligt 11 kap 1 och 2 § § SoL anses slutförd. De befogenheter som följer av 11 kap 2 § SoL upphör att gälla men däremot pågår en utredning enligt 11 kap 1 § SoL till dess dom vunnit laga kraft.

Beslut

Förvaltningsrätten beslutar efter ansökan från Socialnämnden om barnet/ungdomen ska beredas vård enligt LVU. När rätten beslutat om vård med stöd av LVU ska nämnden besluta om placering enligt 11 § LVU.

Enligt 5 § LVU så upphör vården om:

”Rättens beslut om vård upphör att gälla, om vården inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag då beslutet vann laga kraft.”

Placeringsbeslut

När rätten beslutat om vård ska Socialnämnden fatta beslut om var vården ska inledas enligt 11 § LVU;

”Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden. I fråga om den som vårdas i ett hem som avses i 12 § första stycket får dock Statens institutionsstyrelse i samband med att den unge transporteras besluta att han eller hon tillfälligt ska vistas i ett annat sådant hem.

Nämnden får medge att den unge vistas i sitt eget hem, om detta kan antas vara bäst ägnat att främja vården av honom eller henne. Vård med stöd av denna lag ska dock alltid inledas utanför den unges eget hem.

Om nämndens beslut enligt första eller andra stycket inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Nämnden eller den åt vilken nämnden har uppdragit vården ska ha uppsikt över den unge och, i den utsträckning det behövs för att genomföra vården, bestämma om hans eller hennes personliga förhållanden.

Nämnden har under vårdtiden samma ansvar som vårdnadshavaren för att den unges grundläggande rättigheter enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken tillgodoses.”

Detta beslut kan överklagas enligt 41 § LVU.

Omedelbart omhändertagande

I vissa situationer måste Socialnämnden ingripa omedelbart och ska då fatta beslut om omedelbart omhändertagande, 6 § LVU.

”Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om

- 1. det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och*
- 2. rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras*

Om Socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde. När Socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får även rätten besluta att den unge omedelbart ska omhändertas.”

För att ett omedelbart omhändertagande ska få ske måste det vara sannolikt att barnet/den unge behöver vård enligt LVU. Det måste också stå klart att beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till;

- Risken för barnets/den unges hälsa eller utveckling

- Att den fortsatta utvecklingen allvarligt kan försvåras
- Att vidare åtgärder hindras

Ett omedelbart omhändertagande bör alltid övervägas när ett barn under 18 år häktas. Även för unga 18-20 år kan ett omhändertagande ske som alternativ till häktning.

Omedelbart omhändertagande förutsätter att utredning enligt *11 kap 1 § SoL* har inletts och placeringen ska alltid inledas utanför det egna hemmet minst ett dygn. Beslut om placering enligt *11 § LVU* måste tas samtidigt som det omedelbara omhändertagandet. Detta beslut kan överklagas.

Beslut om omedelbart omhändertagande

Beslut om omedelbart omhändertagande fattas av Myndighetsutskottet och gäller omedelbart. Om utskottet inte hinner sammankallas kan utskottets ordförande eller annan förordnad ledamot fatta beslutet. Så kallade ordförandebeslut anmäls på Myndighetsutskottets nästkommande sammanträde.

Beslut om omedelbart omhändertagande ska underställas Förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Om beslutet inte inkommer inom en vecka så upphör omhändertagandet, *se 7 § LVU*.

Om Förvaltningsrätten fastställer beslutet om omedelbart omhändertagande, ska/kan Socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos Förvaltningsrätten om att barnet/unge ska beredas vård med stöd av LVU. Förvaltningsrätten kan medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt, *se 8 § LVU*.

Ett beslut om omedelbart omhändertagande får inte verkställas om den unge är häktad. Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, ska Myndighetsutskottet besluta att detta genast ska upphöra, *se 9 § LVU*.

ANDRA BESLUT ENLIGT LVU

Mellantvång

Socialnämnden kan besluta om mellantvång, bland annat i form av en särskilt kvalificerad kontaktperson eller behandling, för att bryta en destruktiv utveckling hos ett barn eller ungdom.

Förebyggande insatser

Det finns ibland ett behov av att kunna vidta en åtgärd för ett barn eller en ungdom som inte är så ingripande som institutions- eller familjehemsvård. Det så kallade mellantvånget innebär en möjlighet för socialnämnden att besluta om stöd och hjälp för att bryta en destruktiv utveckling, trots att vårdnadshavaren, eller unga som har fyllt 15 år, inte samtycker till insatserna. Syftet är att nämnden ska kunna gripa in i ett tidigare skede än då en ansökan om LVU-vård måste göras. *Bestämmelsen detta det finns i 22§ LVU.*

Bestämmelsen tar sikte på ungdomar som har missbruksproblem, begår brott eller betar sig på annat liknande sätt.

Det finns inga medel för socialnämnden att tvinga den unge att genomföra de insatser som beslutats med stöd av paragrafen.

En socialnämnds beslut om mellantvång enligt 22 § LVU ska omprövas minst en gång var sjätte månad. Ett sådant beslut ska självfallet endast gälla så länge det behövs.

Socialnämnden kan utse en särskild förordnad kontaktperson (se kvalificerad kontaktperson) som förebyggande insats vid mellantvång. Insatsen kan användas i situationer när den unge till följd av ett beteende som avses i 3 § LVU har behov av bland annat särskilt stöd och särskild vägledning av en vuxen person.

Mellantvång kan även innebära ett beslut om att den unge ska delta i behandling i öppna former inom socialtjänsten. Den unge blir då skyldig att följa den behandling som nämnden kan erbjuda. Med behandling i öppna former menas behandling av en socialsekreterare eller annan tjänsteman med särskild kompetens i socialt behandlingsarbete eller inom ungdomsmottagningar, rådgivningsbyråer för narkotikamissbrukare eller dylikt.

När frågan om att besluta om mellantvång uppkommer ska socialnämnden upprätta en plan över behandlingen. Av planen bör framgå vilka insatser nämnden tidigare har vidtagit, den unges aktuella situation, det behandlingsbehov som föreligger och på vilket sätt nämnden tänker tillgodose behovet.

Umgänge och röjande av vistelseort

Generellt gäller att socialtjänsten har ansvar för att föräldrar har möjlighet att träffa sina omhändertagna och placerade barn. Med stöd av 14 § LVU kan myndighetsutskottet fatta beslut om att begränsa umgänget eller att inte röja barnets vistelseort. Beslutet ska omprövas var tredje månad.

Flyttningsförbud

Om ett barn är placerat i familjehem och vårdnadshavaren vill ta barnet därifrån har förvaltningsrätten, efter ansökan från Socialnämnden möjlighet att förbjuda vårdnadshavaren att ta barnet från familjehemmet, 24 -31 § § LVU. Har barnet fyllt 15 år bör man följa barnets vilja.

Läkarundersökning

Enligt 32 § LVU får Socialnämnden besluta om läkarundersökning av barnet/den unge. Om föräldrarna motsätter sig läkarundersökning kan detta vara tillräcklig anledning för att besluta om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.

Polishandräckning

Socialnämnden har i vissa fall möjlighet att få biträde av polismyndigheten för att genomföra beslut. De situationerna är angivna i 43 § LVU

- 1. socialnämnden eller nämndens ordförande eller rätten bereda en läkare, som avses i 32 § tillträde till den unges hem eller för att föra den unge till läkarundersökningen,*
- 2. socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har förordnat genomföra beslut om vård eller omhändertagande med stöd av denna lag, och*
- 3. Statens institutionsstyrelse efterforska och återhämta den som vårdas vid ett hem för särskilt noggrann tillsyn på någon grund som anges i 3 §, om den unge har avvikit från hemmet, eller för att ombesörja någon annan förflyttning av honom eller henne.”*

INSATSER

En individuell vårdbedömning ska alltid göras med barnets bästa i främsta rummet. Bedömningen görs oftast tillsammans med barnet och föräldrarna. Att tillgodose barns behov innebär nästan alltid att även tillgodose föräldrarnas behov och det är viktigt att beakta hela familjesituationen. Vid beslut om insatser, både öppna insatser och heldygnsvård ska även syskons behov beaktas.

I första hand ska öppna insatser i barnets hemmiljö eftersträvas, lösningar som tar tillvara barnets, familjens och andra närståendes egna resurser. Om insatser på hemmaplan anses otillräckliga ska placering övervägas och då i första hand om barnet eller ungdomen kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet ska alltid beaktas, 6 kap 5 § SoL.

Öppna insatser

Öppna insatser avser stöd och hjälp till barnet, den unge och/eller familjen på hemmaplan. Barnet eller den unge bor kvar hos vårdnadshavare. Öppna insatser kan bedrivs både i kommunal regi och av anlita extern vårdgivare. Beslut om öppna insatser beviljas enligt 4 kap 1 § SoL. I beslutet ska anges antal timmar per vecka/månad samt varaktighet. Det är viktigt att sätta upp mål och göra genomförandeplan även för öppna insatser och regelbundet följa upp insatsen.

Planeringsmöte ska äga rum senast samma dag insatsen börjar. Insatsen följs upp vid ett möte efter en månad och därefter minst en gång var tredje månad. Eventuella undantag diskuteras med närmaste chef. Vid uppföljning ska ställning tas till om insatsen ska fortsätta. Beslutet om insats kan vid behov förlängas.

Kontaktperson och kontaktfamilj

Insatsen kontaktperson/kontaktfamilj är ett bistånd som anges specifikt i 3 kap 6 § SoL:

”Nämnden kan utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.”

Kontaktfamilj ska endast beviljas utifrån barnets behov av att få vistas i en annan familj. Bor föräldrarna inte tillsammans ska ett beslut om bistånd alltid ha föregåtts av ett arbete med försök att få till stånd ett umgänge med den andre föräldern. Insatsen kan med fördel kombineras med annat stöd till vårdnadshavare för att stärka föräldraförmågan.

Kvalificerad kontaktperson

Om ett barn har behov av särskilt stöd och särskild vägledning kan en särskilt kvalificerad kontaktperson utses om den unge begär eller samtycker till det. I 3 kap 6 § SoL står det:

”Om en person som inte har fyllt 21 år har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende, kan nämnden utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för den unge om denne begär eller samtycker till det. För barn som inte har fyllt 15 år får en sådan kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får en särskilt kvalificerad kontaktperson utses endast om barnet självt begär eller samtycker till det.”

Medling vid ungdomsbrott

Medling vid brott innebär att gärningsperson och brottsutsatt möts tillsammans med en opartisk medlare för att samtala om det som har hänt. Under mötet ges båda parter möjlighet att berätta, ställa frågor och lyssna. Att delta i medling är alltid frivilligt. Viljan att mötas är en förutsättning för ett bra möte. Medlingsmötet förbereds noga. Inför det gemensamma mötet träffar medlaren gärningsperson och brottsoffer i enskilda möten. Medling sker av personal på Resursenheten.

Ungdomstjänst

Ungdomstjänst är en fristående påföljd för ungdomar under 21 år. Ungdomstjänst regleras i 32 § *Brottsbalken*. Ungdomstjänst är en obligatorisk uppgift för kommunen att verkställa enligt 5 kap 1 b § *SoL*.

För att ungdomstjänst ska kunna dömas ut ska den unge ha samtyckt till det och påföljden ska var lämplig med hänsyn till den unges livssituation.

Enligt 1 d § *SoF* ska en arbetsplan för ungdomstjänst innehålla uppgifter om var arbetet ska utföras, vilka arbetstider som ska gälla, det lägsta och det högsta antalet timmar som den dömde har att fullgöra per vecka eller månad samt de övriga villkor som är nödvändiga för verksamheten. Arbetsplanen ska också innehålla uppgifter om innehållet i och omfattningen av annan särskilt anordnad verksamhet.

Heldygnsvård

Heldygnsvård kan vara placering i jourhem, annat akuthem, familjehem, hem för vård eller boende eller i vissa fall placering på särskilda ungdomshem så kallade § 12-hem vid Statens institutionsstyrelse (SiS).

Barn som är *i behov av skydd och stöd* och som inte får sina grundläggande behov av omvårdnad tillgodosedda och där öppna insatser bedöms som otillräckliga kan placeras i heldygnsvård, oftast familjehem för stadigvarande vård och fostran.

Barn med *egna svårigheter och riskbeteenden* såsom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet och socialt nedbrytande beteende kan också placeras i heldygnsvård, när öppna insatser bedöms som otillräckliga. Är placering i familjehem inte lämpligt kan placering i hem för vård eller boende, HVB eller § 12-hem inom SiS komma ifråga.

Inför ett beslut om placering i heldygnsvård bör alltid ett nätverksmöte ha ägt rum med frågeställningar om vilket stöd nätverket kan ge barnet, föräldrarna och familjehemmet alternativt vårdinrättningen.

Beslut om heldygnsvård beviljas som ett bistånd enligt *4 kap 1 § SoL* om placeringen är frivillig. Sker placeringen med tvång är det enligt *11 § LVU* med stöd av *1 och 2 § LVU* eller *1 och 3 § LVU*.

Placeringsmöte bör äga rum samma dag placeringen påbörjas. Senast två veckor efter placeringen ska ett planeringsmöte hållas. Uppföljning ska ske inom tre månader. Vården ska därefter övervägas minst var sjätte månad enligt *6 kap 8 § SoL* eller *13 § andra stycket LVU*.

Sker vården enligt *3 § LVU* ska vården omprövas inom sex månader och därefter fortlöpande omprövas var sjätte månad enligt *13 § tredje stycket LVU*.

Jourhemsplacering

Vid akuta händelser kan barn tillfälligt behöva placeras i jourhem. Med jourhem avses ett enskilt hem som under kortare tid, inte stadigvarande, tar emot barn för akuta placeringar på uppdrag av Socialnämnden. Nämnden är skyldig att utreda förhållandena och förutsättningarna för vård i jourhemmet innan barnet placeras. Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att Socialnämndens utredning avslutats. Under tiden som utredning pågår får placeringen vara längst fyra månader.

Hem för vård eller boende – ramavtal

När ett barn behöver placeras i ett hem för vård eller boende ska de vårdgivare som kommunen tecknat ramavtal med anlitas. Externa vårdgivare som kommunen inte tecknat ramavtal med får endast anlitas om barnets vårdbehov inte kan tillgodoses av vårdgivare inom ramavtalet.

Övervägande och omprövning

Socialtjänsten ska noga följa vården av de barn och unga som är placerade, bevaka att vården inte pågår längre än nödvändigt. Socialtjänsten ska minst en gång var sjätte månad överväga eller ompröva vården.

Ett övervägande av frivilliga placeringar med stöd av *4 kap 1 § SoL* och placeringar enligt *2 § LVU, miljöfallen* är en anmälan till Myndighetsutskottet om hur vården bedrivs och hur barnets och föräldrarnas förhållanden har utvecklats. Den skriftliga redogörelsen är en information till utskottet och ett underlag för ett övervägande om

vården fortfarande behövs, inget formellt beslut. *Se 6 kap 8 § SoL och 13 § LVU, andra stycket.*

En *omprövning* vid vård med stöd av 3 § LVU är till skillnad från ett övervägande ett förvaltningsrättsligt ärende där Myndighetsutskottet ska fatta ett beslut. Myndighetsutskottet ska pröva, fatta beslut om vården med stöd av LVU ska upphöra eller inte. Utredningen ska innehålla en bedömning av möjligheten att låta vården övergå till vård enligt SoL, och möjligheten att avsluta vården. Regler om partsinsyn, kommunikation, överklagan, rätt att anlita ombud med mera är tillämpliga.

Placeringens upphörande

Förhållandena i det enskilda fallet anger när placeringen kan avslutas. En generell regel är att placeringen fortgår som längst tills barnet avslutat sina gymnasiestudier. De flesta barn går i gymnasiet till och med vårterminen det år de fyller 19 år. Ett nytt beslut om bistånd måste fattas i samband med att den unge fyller 18 år. Vård enligt 2 § LVU upphör senast när barnet fyller 18 år och vård enligt 3 § LVU upphör senast då den unge fyller 21 år.

Vårdnadsöverflyttning

En grundtanke i familjehemsvården är att barnet ska återvända till det egna hemmet och placeringen ska därför inte pågå längre tid än nödvändigt.

Det finns dock barn och ungdomar som behöver familjehemsvård i många år och en återförening med föräldrarna inom överskådlig tid bedöms som orealistisk.

I 6 kap 8 § SoL och 13 § fjärde stycket LVU finns bestämmelser om att Socialnämnden, när ett barn varit placerat i samma familjehem under tre år från att placeringen verkställdes, särskilt ska överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt bestämmelserna i 6 kap 8 § FB. En vårdnadsöverflyttning till familjehemmet ska bedömas utifrån vad som är bäst för barnet och kunna ske även om föräldrarnas situation förbättras och tidigare skäl för placeringen inte längre föreligger.

I och med att vårdnaden övergår till familjehemsföräldrarna, som utses till särskilt förordnade vårdnadshavare, ska ett beslut fattas om att placeringen upphör. Förutsättningar att göra överväganden eller omprövning av vården saknas därmed.

I de fall vårdnaden överflyttas till familjehemsföräldrarna får skälig ersättning fortsätta betalas ut till hemmet enligt bestämmelserna i 6 kap 11 § SoL. Ett särskilt avtal ska då upprättas med vårdnadshavarna.

Privatplacering

Placering av barn i enskilda hem som sker på privat initiativ, och där det inte finns något vårdbehov hos barnet som föranleder placering, kallas privatplacering.

Medgivande ska lämnas av nämnden, 6 kap 6 § SoL. Med medgivande menas endast sådana fall då det inte behövs annan medverkan av socialtjänsten än att nämnden ska

försäkra sig om att förhållanden i det hem där placeringen ska ske är tillfredsställande. Nämnden har ett tillsynsansvar för placeringen vilket innebär en skyldighet att lämna barnet och föräldrarna det stöd och den hjälp som behövs, även om insatserna blir begränsade eftersom inget vårdbehov föreligger hos barnet eller ungdomen. Övervägande om vården fortfarande behövs ska ske minst en gång var sjätte månad, 6 kap 8 § SoL.

Föräldrars ersättning för placerade barn

Kommunen har rätt att ta ut ersättning av föräldrar om deras barn är placerat i ett annat hem än det egna. Föräldrar är skyldiga att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader, 8 kap 1 § SoL. Det belopp som var och en av föräldrarna ska bidra med får inte överskrida beloppet för underhållsstöd, 6 kap 2 § SoF.

En utredning om föräldrarnas försörjningsförmåga ska göras och beslut om ersättningsbelopp fattas för vardera föräldern. Avgiften ska omprövas varje år. Ersättningskyldigheten upphör då vården avslutas eller när barnet fyller 18 år. Beslutet om vad en förälder ska betala är inte möjligt att överklaga med förvaltningsbesvär.

Planering av insatser

När en utredning leder till någon form av insats ska en planering göras för hur insatsen ska genomföras och följas upp. Enligt 3 kap 5 § SoL ska dock socialnämndens insatser för den enskilde utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer eller föreningar.

Öppna insatser – genomförandeplan

Med öppna insatser, så kallade öppenvårdsinsatser avses alla former av individuellt behovsprövade insatser som inte är heldygnsvård. Mål för insatsen ska bestämmas så att insatsen kan följas upp i en genomförandeplan. Planen ska beskriva hur ett beslut om öppna insatser konkret ska genomföras. Handläggaren är ansvarig för att planen upprättas.

Av genomförandeplanen vid öppna insatser ska bl a framgå:

- vilka mål som gäller för insatsen samt tydliga och konkreta delmål som var för sig är möjliga att värdera vid uppföljning
- när och hur insatsen ska genomföras
- på vilket sätt barnet och vårdnadshavare har haft inflytande över planeringen
- vilka personer som har deltagit i planeringen
- när planen har fastställts
- när och hur planen ska följas upp

Utgångspunkten för uppföljningen är de mål och delmål för insatsen som formulerats i planen. Planen kan revideras vid behov utifrån ändrade eller utökade insatser och det

bör ske i samråd med barnet, vårdnadshavare och den som genomför beslutade insatser.

Placeringar - vårdplan och genomförandeplan

En vårdplan ska alltid upprättas när barn vårdas och placeras i ett annat hem än det egna, *11 kap 3 § SoL* och *4 § LVU*.

Det gäller vid placering i såväl familjehem, hem för vård eller boende eller särskilt ungdomshem vid Statens institutionsstyrelse, SiS.

Vårdplanen ska beskriva det övergripande vårdbehovet och vilka förutsättningar inom de olika behovsområdena som måste vara uppfyllda för att vården ska kunna upphöra. Planen ska även ta upp åtgärder och insatser som andra huvudmän ansvarar för.

Vårdplanen ska alltid kompletteras med en genomförandeplan. I *11 kap 3 § SoL* står det:

”När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem ska en plan upprättas för den vård som Socialnämnden avser att anordna. Planen ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för. För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras.”

Vårdplanen upprättas av handläggaren. Vårdnadshavare och barnet ska så långt möjligt involveras i vårdplaneringen. Vårdnadshavare och barnet ska, vid fyllda 15 år, lämna eller inte lämna, sitt samtycke till vårdplanen. Om samtycke lämnas till hela den planerade vården kan placeringen ske med stöd av socialtjänstlagen. Om vårdnadshavare och ungdomen, vid fyllda 15 år, inte samtycker till hela den planerade vården, kan det bli aktuellt att ansöka om vård enligt LVU.

Genomförandeplanen ska konkretisera målen i vårdplanen och beskriva hur en insats ska genomföras. Genomförandeplanen ska tydliggöra ansvar och roller mellan vårdgivare, socialtjänsten, barnet eller ungdomen, vårdnadshavare och i förekommande fall andra huvudmän. Det är handläggaren som i samråd med barnet, familjen och vårdgivare har ansvar för att det upprättas en genomförandeplan, men planen bör upprättas inom den verksamhet som ansvarar för det praktiska genomförandet.

Vad en vårdplan och genomförandeplan ska innehålla regleras i *5 kap 1 a § Socialtjänstförordningen, SoF*

En vårdplan enligt *11 kap 3 § första stycket SoL* ska, om det inte möter särskilda hinder, beskriva:

- de särskilda insatser som behövs
- det sätt på vilket den unges umgänge med föräldrar, vårdnadshavare och andra närstående ska ordnas
- målet med vården

- den vårdbehövandes och, i fråga om barn, även hans eller hennes vårdnadshavares syn på den planerade vården

En genomförandeplan vid heldygnsplaceringar enligt 11 kap 3 § andra stycket SoL ska, om det inte möter särskilda hinder, beskriva

- målet med de särskilda insatser som behövs
- när och hur de särskilda insatserna ska genomföras
- när och hur genomförandeplanen ska följas upp
- när och hur den unge ska kunna tillgodogöra sig åtgärder och insatser som andra huvudmän än Socialnämnden ansvarar för
- när och hur den unges umgänge med föräldrar, vårdnadshavare och andra närstående ska ordnas
- när och hur den unge ska ha kontakt med Socialnämnden
- den unges och, i fråga om barn, hans eller hennes vårdnadshavares syn på genomförandet av den planerade vården

Uppföljning av vård och placeringar

Genomförande och vårdplaner utgör grunden för uppföljning av vården vid uppföljningsmöten.

I 1 b § SoF står det:

”Den socialnämnd som har fattat beslut om vård av ett barn enligt socialtjänstlagen ska noga följa vården av barnet. Detsamma gäller barn och unga som efter ansökan av nämnden beretts vård med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Nämnden ska följa vården främst genom regelbundna personliga besök i det hem där den unge vistas, enskilda samtal med den unge, samtal med den eller dem som tagit emot den unge i sitt hem, och samtal med vårdnadshavarna. Uppföljningen ska omfatta den unges hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.”

Rörande barn och unga placerade med stöd av LVU står i 13 § LVU:

”Socialtjänsten ska noga följa vården av den som får vård med stöd av denna lag.

Har den unge beretts vård med stöd av 2 §, ska Socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vård enligt lagen fortfarande behövs.

Har den unge beretts vård med stöd av 3 §, ska Socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen ska upphöra. Denna fråga ska därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövning. När den unge har varit placerad i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, ska Socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § FB”

ÖVRIGT

Beslut om vård, behandling eller insatser för barn när den ena vårdnadshavaren inte samtycker

Enligt 6 kap 13 a § FB kan socialtjänsten besluta att ett barn ska vårdas mot den ena vårdnadstagarens vilja, förutsatt att vården krävs för barnets bästa. Beslut avser psykiatrisk och psykologisk utredning och behandling, behandling i öppna former samt utseende av en kontaktperson eller familj enligt socialtjänstlagen. Reglerna omfattar också vissa åtgärder enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Om barnet självt anses kunna samtycka till eller motsätta sig olika behandlingar krävs inget samtycke från vårdnadshavarna. Beslutet om medgivande fattas av myndighetsutskottet efter noggrann utredning och prövning.

Ej verkställda beslut

Alla gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SoL som inte verkställts inom tre månader från dagen då beslutet fattades ska anmälas till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Även ärenden där verkställigheten avbryts och inte återupptas inom tre månader ska anmälas. Rapportering sker en gång per kvartal.

Kommunicering och underrättelse om beslut

En myndighet får inte avgöra ett ärende som avser myndighetsutövning mot enskild utan att den som är sökande har underrättats. Skyldigheten att kommunicera ska fullgöras i två steg. Den som har ställning som part ska underrättas om utredningsmaterialet samt få möjligheter att yttra sig över det.

Denna skyldighet gäller även yttrande till annan myndighet, exempelvis åklagare och domstol samt ansökan om vård enligt LVU.

Förvaltningslagen 17 §:

”Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att så har skett:

- *om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga*
- *om ärendet rör tjänstetillsättning, antagning för frivillig utbildning, betygssättning, tilldelning av forskningsbidrag eller något jämförbart och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande*
- *om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet*

- *om avgörandet inte kan uppskjutas”*

Myndigheten bestämmer om underrättelsen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

De flesta beslut som fattas av socialtjänsten är överklagningsbara. Det är socialtjänstens ansvar att informera om detta;

Förvaltningslagen 21 §

”Underrättelse om beslut

En sökande, klagande eller annan part ska underrättas om innehållet i det beslut varigenom myndigheten avgör ärendet, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. Parten behöver dock inte underrättas, om det är uppenbart obehövt.

Om beslutet går parten emot och kan överklagas, ska han underrättas om hur han kan överklaga det. Han ska då också underrättas om sådana avvikande meningar som avses i 19 § eller som har antecknats enligt särskilda bestämmelser.

Myndigheten bestämmer om underrättelsen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt. Underrättelsen ska dock alltid ske skriftligt, om parten begär det.

Denna paragraf tillämpas också när någon annan som får överklaga beslutet begär att få ta del av det.”

Överklaga beslut

Ett beslut som gått den enskilde emot kan överklagas till förvaltningsdomstol. Av 22 § FL framgår att:

”Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas.”

En del beslut är inte överklagningsbara exempelvis beslut att inleda utredning, begäran om yttrande och läkarundersökning enligt 32 § LVU.

Ett barn är part i mål och ärenden enligt SoL och LVU. Om barnet är under 18 år får beslut rörande barnet överklagas av barnets ställföreträdare. Om barnet fyllt 15 år har barnet själv rätt att föra talan och kan själv överklaga ett beslut, 11 kap 10 § SoL och 36 § LVU.

Socialnämndens beslut överklagas till förvaltningsrätten men överklagandet ska skickas till Socialnämnden inom tre veckor från det att klagande fick del av beslutet. Har överklagandet inkommit i rätt tid kommer handlingarna att skickas vidare till Förvaltningsrätten om inte Socialnämnden själv ändrar beslutet på det sätt den överklagande begärt.